

København
Dansk Bibelinstitut

Undertegnede

Peter Buch

.....
der har forfattet nærværende emneopgave / ~~speciale~~ (streg over)
Vilhelm Beck's dåbsopfattelse.....
.....
.....

af hvilket et eksemplar arkiveres på Dansk Bibel Institut

A) ☒ giver hermed min tilladelse til at ; eller

B) ☐ ønsker at blive kontaktet før

der citeres i opgaver / publikationer, dog under den forudsætning,
at forfatterens navn samt afhandlingens titel og årstal opgives.

Der er derimod ikke med denne erklæring givet tilladelse til at
afhandlingen - eller dele deraf - gengives på tryk.

C) ☐ ønsker ikke at der citeres fra afhandlingen.

I øvrigt finder lov nr. 158 af 31/5-1961 om ophavsretten til
litterære og kunstneriske værker anvendelse.

..... den 29/3 1984.....
Underskrift

Evt. kontaktadresse:
.....

VILHELM BECK'S DÅBSOPFATTELSE

INDHOLD:

Indledning	side 2
Pietismen	side 2
Grundtvigianismen	side 3
Baptismen	side 4
Erik Janssenianerne	side 5
Bruddet med kirken	side 5
Mormonerne	side 6
Splittelser	side 6
En vision	side 7
Beck og IM	side 8
Jesus-gerningen	side 9
Jesus-gerningen fører til underordning af præstens ind- stilling	side 9
Jesus-gerningen fører til underordning af forældres tro	side 10
Jesus-gerningen fører til underordning af egen tro	side 10
Jesus-gerningen understreger det gernings frie evangelium ..	side 11
Syndsforladelsen bliver samtidig og tildelt personligt	side 12
Fronter	side 12
Helliggørelsen - et ja og et nej	side 13
Den lutherske dåb	side 14
Dåben i livet - børneopklaring	side 16
Dåben i livet - konfirmandforberedelsen	side 16
Dåben i livet - tillid til mennesket	side 18
De døbte er de kæmpende	side 19
Litteratur	side 21

Vejleder: K. Banning
af Poul Buch

10.

VILHELM BECK'S DÅBSOPFATTELSE.

Vilhelm Beck er en af de store skikkelser i dansk kirkeliv. Han bærer et navn som vækkelsestaler, men han var mere end en orator. Hans talent var også at kunne få "brikkerne til at falde på plads". Genialt kombinerede han vækkelsesbevægelseernes pietistiske omvendelsesforkyndelse med den dybe, gammelgrundtvigske forståelse for sakramenterne.

Kun få steder i de vagtes kredse vovede man, at tage sakramenterne i egen hånd. Beck's kombination førte derfor til en kirketro i disse kredse, der forhindrede, at den danske kirke blev splittet. Beck og dermed IM blev en front og en stødpude mod frikirke-bestræbelser og sektarisme.

Men for at forstå, hvad der giver Beck sin plads som leder for en stor gruppe vagte, der ikke kunne finde "deres ben at stå på", bliver man nødt til i korte rids at tage punkter op fra samtidshistorien. Der må naturligvis i en opgave som denne blive tale om forenklinger. Derfor vil jeg koncentrere mig om dåbsspørgsmålet.

PIETISMEN.

Pietismen blev ikke en folkelig bevægelse før i det 19.århundrede. Først da slog læsningen, en grundlæggende årsag til pietismens folkelighed, for alvor igennem. I læsningen fandt lagfolket en kilde til selvstændiggørelse overfor den kirke, de følte sig i opposition til. Den rationalistiske lære om Kristi eksempel til efterfølgelse og forsynstro fandt ikke klangbund i den vågnende lagmandsbevægelse. Det gjorde derimod den ældre pietistiske litteratur og med den tog vækkelsen kampen op mod kirken.

Som eksempel på et meget brugt pietistisk stykke litteratur er valgt Erik Pontoppidan's katekismusforklaring. Pontoppidan fremstod selv som en overgangsskikkelse mellem pietismen og oplysningstiden¹. I en lille deklaration til katekismen får man at vide, at den bog, man nu går igang med, indeholder alt, hvad man som pietist må betragte som væsentligt at vide og gøre for at blive salig.

Under forklaringen til dåben læser vi, at dåben er en dobbeltsidig pagt. Mennesket skal forsage djævelen og tro på den treenige Gud. Gud lover da til gengæld befrielse fra syndens virkninger og det evige liv.² Dåben er et genfødelsens bad - for den unge. Når man bliver ældre, er det ordet, der genføder. Den genfødelse, der her er tale om, er omvendelsen.³ I talen om omvendelsen mærker man de pietistiske toner. En sand omvendel-

1.P.G.Lindhart:"Vækkelser og Kirkelige Retninger i Danmark" Kbh.1951 p.19

2.E.Pontoppidan:"Forklaring over Doktor M.Luthers lille Katekismus"

Vejle 1953 afsnit 668&669&653

3.Pontoppidan afsnit 665&692

se kræver først anger og bedrøvelse over synden og alt det onde. Bedrøvelsen kan endog give sig udslag i gråd og tårer, og frygten for synden skal være som for djævlens selv.¹ Denne anger skal munde ud i bekendelsen. Bekendelsen skal ske overfor Gud, men den, man har forbrudt sig overfor, skal ligeledes have at vide, at man angrer. Et specielt kendetegn er den offentlige bekendelse overfor den menighed, man ved sit liv har forarget. Endelig kan man skrifte for en sjælesørger for at få personlig vejledning i sagen². Tredie del er troen. Nu kommer troen ikke som en selvfølge. Den begynder som en hunger og tørst, der langsomt vokser ved bøn og begærlig læsning af evangeliets ord.³

I praksis viste det sig, at omvendelsen fik den centrale plads i pietismen. Det er i og for sig ikke så mærkeligt, når man ved, at genfødelser kan ske både ved dåben og ved omvendelsen. Men at genfødelser er sket ses tydeligst ved omvendelsen. Der er jo dog visse tegn på, at en person har omvendt sig. Disse tegn finder vi udmalet i de kendte omvendelsesbeskrivelser. Dåbens sakramente er nok et synligt tegn på en usynlig himmelsk nåde.⁴ Værdien af dåben vil pietisten ikke benægte. Men når dåben er almen og skellet ikke længere er synligt mellem troende og frafaldne, blev det naturligt at gribe til et andet synligt tegn.

Vækkelsen i begyndelsen af det 19. århundrede kom til at bære præg af den litteratur, man læste. Men derfor blev oplevelsen af omvendelsen ikke mindre virkelig. Talen om synd, omvendelse, kamp og anfægtelse var ikke begreber fra en anden verden. Men ved personlig erfaring fik man øjnene op for den virkelighed, der lå bag.⁵

GRUNDTVIGIANISMEN

De pietistiske vagte følte sig åndeligt støttet i deres kamp mod den rationalistiske kristendomsforståelse, da Grundtvig og hans venner tilsyneladende gik ind i den samme kamp. Skønt det senere skulle vise sig, at der var betydelig afstand mellem Grundtvig og visse dele af de vagte kredse (jf. Grundtvig's bemærkning om de "hældørede pietistiske" ⁶), udgik der fra de grundtvigske en vældig påvirkning. Dåben og især trosbekendelsen blev optaget som det let håndterlige og kraftige våben i kampen for selvstændighed overfor "kirkens mænd".

Selv om resultatet af Grundtvig's tankning for så vidt kom ud til hver mand, er det dog nødvendigt at kende lidt til hans teologiske baggrund.

I 1825 gjorde Grundtvig sin "mageløse opdagelse". Det mageløse bestod ikke i, som mange tolkede det, at trosbekendelsen er et ord af Guds egen

1. Pontoppidan, afsnit 680, 682 & 683

2. Pontoppidan, afsnit 686 & 687

3. Pontoppidan, afsnit 690 & 691

4. Pontoppidan, afsnit 635 og H. Ivarsson: "Predikans Uppgift" Lund 1973 p. 86

5. Lindhart p. 28

mund.¹ Det mageløse bestod i, at det var menigheden, der havde bevaret det, der med fuld sikkerhed kunne føres tilbage til Herren²: Kristi menigheds forenede lydelige og lyslevende vidnesbyrd³. Dette vidnesbyrd er udkrystaliseret i trosbekendelsen, som vi kender den. Kirkens grundlag er altså ikke det skrevne ord. Det er noget mere end det. Det er det levende ord. Det skrevne ord viser netop sin afmagt ved at stå på en papirlap - det talte ord viser sin storhed ved at gå, gå fra mund til mund.⁴

Nu kommer spørgsmålet helt naturligt: Hvornår begyndte vidnesbyrdet at gå fra mund til mund? Ret beset må det have begyndt, da Jesus gav disciplene den nye pagt ved sin afskedstale Kristi Himmelfartsdag. For han giver vel ikke et krav om tro uden at sige hvilken tro, det drejer sig om.

Den nye pagt er dåbspagten, og dens vilkår er salighedens eneste vilkår. Trosbekendelsen, der anvendes ved dåben, må man dog ikke forstå som et nyt bud eller et krav, man skal opfylde. Dåbspagten er ikke et påbud om, hvad man skal gøre for at blive salig, men et tilbud om at blive gjort salig, hvis man vil gå ind på vilkåret: At forsage og tro.⁵ Dåben fører den enkelte ind i kirkens fællesskab. Optagelse i kirken bliver derfor indirekte også salighedsvilkår. Nu er kirken ikke det ydre, synlige men en bagvedliggende, åndelig sandhed.⁶

BAPTISMEN.

De grundtvigske ideer skabte en splittelse i vækkelsen. En gruppe holdt sig stadig til den gammelpietistiske omvendelse, mens en anden tog dåben til sig. Som altid efterlod også denne splittelse en stor gruppe, der folte sig draget mod begge parter. Dette forhold var særdeles fordelagtig for en ny gruppe, baptisterne. Efter at Grundloven i 49 gav enhver sin ret til at tro som samvittigheden bød, fik de rigtig vind i sejlene. Deres tanker fandt let grobund blandt de vagte. Fra pietismen havde man lært, at omvendelsen var skellet mellem det gamle og det nye liv, mens man nu fra grundtvigsk side hørte stærke toner om dåbens betydning for salighed. Hvad var så mere naturligt end at kombinere disse to ting og mene, at omvendelsesdåben var det eneste rigtige? Så havde man gjort ret og skel til begge sider. Man beholdt den personlige og bevidste afstandstagen fra verdens ugudelighed og dåben fik igen sin betydning i den vagtes liv.⁷

1. Den tanke kom først senere ved en konsekvent forfølgelse af "den mageløse opdagelse". 2. N.F.S. Grundtvig: "Den Christelige Børnelærdom" Kbh. 1941⁴, p. 16 3. Grundtvig p. 19 4. Grundtvig p. 40 5. Grundtvig p. 27 6. Denne pointering af det kirkelige, der især kom frem i 60-70, var en afstandstagen fra s. Kierkegaard's "afgørelse". 7. Baptismen har været i Danmark allerede før den egentlige baptism kom til landet, idet det vækkelsesmiljø baptismen slog rod i allerede havde opfostret den danske baptism. Banning kalder betegnende dette miljø for "sakramentbetonet grundtvigsk pietisme", Allerede fra 33 er det en naturlig konsekvens, fortsættes

Karakteristisk for den tids frihedsideal fremhæves det, at bevægelsen ikke har nogen trosbekendelse.¹ Biblen er deres trosbekendelse. Barne-dåben er en "idé".² Den eneste dåb, der med rette kan kaldes bibelsk, er voksendåb, og dåbsformen er entydigt bestemt ved en udlægning af βαπτισμός, hvor ordet kun kan betyde "neddykning". Overrøsning er altså ikke en dåb og barnedåb slet ikke. Derfor gendøber de ikke. De døber blot en befolkning, der ikke kender til den rigtige dåb, og derfor ikke er rigtige kristne. I den baptistiske teologi er det troen, der er det centrale. Det er troen, der genføder. Det er troen, der er grundlaget for dåben. Thi der står jo: "den, der tror og bliver døbt...". Nu må man ikke opfatte dåben som et sakramente. Det sker intet i dåben, der ikke lige så godt kunne ske andre steder. Der er ingen frelsende nåde i dåben.³ Nogle mener, den ikke engang er nødvendig til frelse.⁴

Men hvorfor lave så megen blæst omkring dåben, når den er så ubetydelig? Grunden dertil ligger ikke så meget i dåben som i understregningen af troen i forbindelse med dåben. Når dåben også kaldes "troendes dåb", er det troen, der understreges. Barnedåben fører til ligegyldighed og falsk sikkerhedsfølelse. Men tror man med hjertet og bekender med munden, så bliver dåben - når den er rigtigt udført - seglet på, at den rette tro er tilstede.

ERIK JANSSENIANERNE

Problemet drejede sig altså ikke kun om dåbens betydning men også om dens rette udførelse. Et eksempel på den forvirring og vilkårlighed, der kunne herske om dåbsspørgsmålet, opstod indenfor de baptistiske kredse på Sjælland. En svensk "afløber" af baptismen fremførte en fuldkommenheds-lære, hvor de mennesker, der troede på Gud og gjorde hans vilje, ikke fortsat var syndere. Dette var den sande tro at blive døbt på. De, der ikke havde denne tro, da de blev døbt, var ikke retteligt døbt. Dåben måtte så gøres om. Det påstås, at endog lederen af baptistsamfundet sympatiserede med denne lære - blot ønskede han ikke den fornyede gendåb.⁵

BRUDET MED KIRKEN

For mange af vækkelsens mænd var tilknytningen til kirken kun den sakramentale. Men den lutherske arv var så indgroet, at kun de færreste tog den konsekvens selv at forvalte sakramenterne. For visse dele af den baptistiske bevægelse var dette lidt af en ubehagelig opdagelse. Baptisterne havde regnet med, at når de brød med kirken ville det inspirere res-

at barnedåben må afløses af voksendåb. Knud Banning: "Degnekristne" Kbh. 1958 p.235,253-4. 1.M,Neiiendam:Frikirker og Sekter" Kbh.1927 p.34&53.
2.Neiiendan p.55 3.Neiiendam p.54 4. Molland/lindhart:"Kristne
Kirker og Trossamfund" Kbh.1976 p.310 5.Knud Banning:"De sjællandske
Vækkelser" Kbh.1961 p.153-56.

ten af vækkelsen til at følge trop. Dette skete ikke. Istedet blev de, der brød med kirken, isolerede fra resten af vækkelsen.

MORMONERNE

I de spor, der allerede var trådt af baptisterne, begyndte en ny bevægelse, mormonerne, i 50'erne af fremføre deres lære. Mormonernes kendetegn i deres første virkeperiode var, at de "fiskede i rørte vande". Bevidst søgte de proselytter blandt de baptistisk vagte.¹ Agitationen begyndte med en forkyndelse, der lignede den baptistiske meget: Den baptistiske dåb var en god begyndelse, den skulle blot fuldføres med den mormonske dåb til syndernes forladelse. Dette var god taktik. Man var jo stadig mærket af den lutherske dåb til syndernes forladelse. Her kunne man så få det hele: Voksendåb til syndernes forladelse.²

Senere kom det specifikt mormonske mere frem. Talen om "tusindårsriget" kom især til at bære præg deraf: Man redder sig ind i "riget" ved at udvandre til "Zion" (d.v.s. Utah). På baggrund af de ustabile politiske forhold i Europa, fik de omkring 15.000 til at udvandre til USA. Det viser lidt af deres demagogiske magt og deres velorganiserede arbejde.³

SPLITTELSE

Der var skuffede og stødte personer, der i sig bar kimen til splittelser både indenfor kirken og i lægbevægelserne. Personer med oratoriske evner havde ved den relativisering, der pludselig var kommet i dåbsspørgsmålet, ofte frit spil.

Den senere baptistleder, Mønster, blev i sin sammenhæng en illustration herpå. Han oplevede at blive smidt ud af moderen til det barn, han lige havde stået fadder til, da han ved den efter dåben følgende fest fremholdt det ukristelige i at mene, at der lige så lidt var en djævel til som tre personer i guddommen. Det var ikke den eneste gang et kirkemedlem skuffede ham. Disse skuffelser førte ham til en baptistisk dåbsforståelse. Det samme gjorde sig iøvrigt gældende med nadveren.⁴

Men de, der ikke havde en løsning på rede hånd og ikke kunne forsvare sig overfor oratoriske gaver, fik måske splittelsen endnu tættere ind på livet. En husfader sagde: "Den gamle Tro duer ikke længere; den ene vil den ene vej, den anden den modsatte, og alle vil de være den klogeste" - han var far til fire: to mormoner, en baptist og en grundtvigsk.⁵

Den almene mistro florerede naturligvis især mellem de to stænder, almenen og kirken, men splittelsen gik heller ikke gejstligheden forbi. Og-

1. Vækkelsernes frembrud i Danmark i første Halvdel af det 19. århundrede VI, p.175. og Molland p.390. 2. Vækkelsernes frembrud .. VI p.167
3. Vækkelsernes frembrud.. VI p.177 og II p.161 og Molland p.390.
4. Neiiendam p.28 5. Neiiendam p.50

så præster var blevet anfægtet af de mange spørgsmål. De vidste ikke, hvad de skulle stille op med personer døbte af "vantro rationalistiske præster", der af hensyn til deres ratio havde udeladt større eller mindre dele af dåbsritualet. Kunne en sådan dåb stadig gælde som en kristen dåb? Da en mand som Grundtvig frarådede at tro noget sådant, bragte det mange i anfægtelse.¹ Nok kunne Grundtvig tale stærkt om dåbens virkninger. Og vel så han dåben, som en handling udført af Herren selv.² Men alligevel kunne han ikke sige til alle og enhver, at deres dåb var god nok. Årsagen hertil var hans stærke pointering af ordlyden i dåbsritualet.

Hvor kan man finde et ståsted? Hvor kan man finde sikkerhed i en verden i skred? Hvem turde tro på sin dåb? Der var så meget, der gjorde kristenlivet usikkert. Havde forældrene troet, dengang dåben blev foretaget? Havde præsten? Var det gjort på den rigtige måde? Eller var det på et forkert tidspunkt, man havde jo svigtet af og til?

Grundtvig fandt sin "mageløse opdagelse" og kunne negligere det rationalistiske angreb. Baptisterne søgte ly under den "bibelske dåb". Mormonerne sejlede til Utah. Men de dele af vækkelsen, der ikke kunne forstå den grundvigske åbenbaring eller godtaget sektrøret, hvad havde de at holde sig til?

EN VISION

På lokalt plan blev der gjort meget for at få den lutherske dåbsforståelse - i en til tiden tilpasset form - gjort gældende igen. Men det var især én bevægelse, der skulle vise sig at slå rod i de "gudelige vækkelser" og hindre, at den danske folkekirke splittedes i et utal af små kirkesamfund. I sin spæde begyndelse havde Indre Mission (IM) allerede visioner om at skulle være en fællesnævner for de mange splittede forsamlinger,³ og dæmme op mod sekternes stærke indflydelse.⁴ Desuden ville IM (ikke mindre højtstræbende) forsøge at forene lægmandsbevægelsen med de "troende" præster.⁵

1. Lindhart p.72, overfor Kristen Kold blev det anført, at hvis dåbens frugter ikke mærkedes, var "gendåb" en mulig vej.

2. jf. Grundtvig's dåbssalme skrevet 1844 "Guds fingre store slog kors for din pande, Guds enbarnes røst slog kors for dit bryst ..." DDS 488 v.2, jf. endvidere H. Martensen: "Den christelige Daab betragtet med hensyn paa det baptistiske Spørgsmaal", Kbh. 1843 p.55.

3. Lindhart p.76

4. Lindhart p.80

5. Lindhart p.77f.

Kombinationen af pietisme og grundtvigianisme viser sig tankemæssigt at påvirke hele vækkelsen - ikke bare i et "for eller imod" - men i brudflader, der i de kommende år skulle blive en helhed i vækkelsen. Selv om de baptistiske bevægelser kom til at danne det mest markante udtryk for denne syntese, blev det alligevel ikke dem, der kom til at danne vækkelsens profil. Da de trak sig ud af den kirkelige sammenhæng, mistede de også forbindelsen med resten af vækkelsen. De separatistiske tendenser viste sig altså ikke at spille nogen primær rolle. Men dåbsspørgsmålet var stadig centralt. Da adskillelse ikke var nogen løsning, ønskede vækkelsen en forbindelse til kirken, som den selv kunne være tilfreds med. Hermed var den ene komponent, der var nødvendig for at danne en "Kirkelig forening for Indre Mission", tilstede.

Den anden komponent fandtes i præstestanden. En del yngre præster, der nok var præget af Grundtvig's dåbssyn, men ikke af hans pietist-frygt, blev efterhånden interesserede i at få kontakt med de mennesker, der stod i vækkelsen. I præstegerningen opgav flere den tillærte "svarmerfrygt" (en blanding af intellektuel selvfølelse og gammelt klasseskel) og blev i omgangen med vækkelsen direkte fortalere for den. Som eksempel kan nævnes provst Monrad's omslag fra at betragte vækkelsen som "fanatisk svarmeri" til at anbefale sin menighed at lytte til den forkyndelse, der lød hos bonden Rasmus Ottesen.¹

BECK OG IM

Selv om IM er knyttet stærkt til Beck's navn, var IM altså ikke hans "idé". I sin tid som præst i Ubby var han fuldt optaget af sognespørgsmål og havde iøvrigt det standpunkt, at han ikke ville sprede sit virkefelt ud over sognegrænsen. Men samarbejdet med præstevennen Clausen skulle gøre en bradt ende på den holdning. Clausen fik ved lidt kulissespil Beck overtalt til at være hovedtaler ved IM's generalforsamling i Stenlille 1861. På mødet overraskedes Beck over at opdage, at den bevægelse, han på forhånd følte sig uinteresseret i, indeholdt tanker, han selv kæmpede for. Den præst, han havde kaldet en "nathue" (Rønne), var en pionérskikkelse, der forsøgte at få et samarbejde igang mellem præst og læg. Men denne bevægelse, der skulle have livskimen i sig, var ved at gå til grunde i indbyrdes splid. Derfor indvilligede Beck i at indtræde i IM's bestyrelse.²

For nylig har Lindhart nyfortolket begivenhederne i Stenlille. Han mener, det hele var aftalt spil og nærmest må betegnes som et kup. Ved ge-

1. Se f.eks. pastor P.A.Fenger, p.24 og provst L.V.Monrad, p.29f i K.Banning: "Degnekristne"

2. V.Beck: "Erindringer fra mit liv" Kbh. 1900 p.60f.

neralforsamlingen gennemtvang Beck, at IM, der hovedsagelig var en lægmandsbevægelse, blev præstestyret. Ved sine oratoriske evner og en før mødet fremlagt protokol med navnene på en ny bestyrelse (incl. Beck) nåede Beck sit mål.¹

JESUS-GERNINGEN

At IM's vision lykkedes, skyldes ikke mindst Beck's forkyndelse. Vi har set, at mange satte spørgsmål ved den dåb, der blev udøvet i de danske kirker. Spørgsmålet drejede sig hele tiden om gyldigheden af dåben. Uroen medførte et naturligt krav om sikkerhed. Den, der kunne give denne sikkerhed, kunne give hjælp til mange. Enkelt og uproblematisk forkyndte Beck, at dåben havde sin gode grund. Overfor de anfægtede og spørgende fik Beck vendt opmærksomheden fra de menneskelige sider ved dåben til den guddommelige. Med hans eget ord kan man samle hans forkyndelse i et brændpunkt: Jesus-gerningen. I dåben er det Jesus selv, der kommer til mennesket og gør det til Guds barn. Det var en enkelt dåbsforståelse, der havde vide konsekvenser for forkyndelsen og gav et forståeligt svar til dem, der ikke kunne finde sig til rette i røret. Nu var der ikke længere plads til tvivl og uro. Dåben havde sin gyldighed i Jesu handlen med mennesket. Det var ikke præsten, egen tro, forældrenes tro eller en magisk virkning, der gjorde dåben virksom, men det, at Jesus selv kom i dåben og gav syndernes forladelse.

JESUS-GERNINGEN FØRER TIL UNDERORDNING AF PRÆSTENS INDSTILLING

"Jesus-handlingen" fik præsterne til at træde i baggrunden. Det er i virkeligheden ikke dem, der døber. Mange kendte til det anfægtende i at være døbt af en "vantro" præst. Var dåben så gyldig?

På baggrund af de problemer, jeg før har skitseret, var det langt fra et let spørgsmål at besvare. Men Beck gjorde det aldrig til et problem. Dåbens gyldighed kunne der aldrig være tvivl om. Ikke præsten, men Jesus stod som garant for dåbshandlingen. Og han var stærkere end selv den dårligste præst. Noget andet var så det forhold, at det ret beset var mere "hyggeligt", at det var en "troende" præst, der udførte handlingen.

Der ligger dog dette som en anden befrielse for magells tvivl.

1. Lindhart, p.82. Men der er nogle ting, der taler imod kuptesen: Det nøje planlagte kup harmonerer dårligt med Beck's gentagne udtalelse om, at han var vis på at være ledet af Gud. Hvilken frimodighed kunne et kup give ham i arbejdet? Af brevsamlingen "venskab og samvirke" fremgår at Beck ikke kendte meget til IM før generalforsamlingen. IM nævnes kun en gang før Beck har sagt ja til at tale ved generalforsamlingen. Det var ikke IM, der var Beck's og Clausen's fælles interesse men vækkelsen. (jf. endvidere fejlangivelsen af missionær-antallet). Protokollen kan have været en referat-bog, som altid lå fremme. Beck's "omvendelse" er iøvrigt ikke vanskeligere at forstå end provst Monrad's.

2. V.Beck; "Fra Livets Kilde" Kbh.1881 p.285 og "Min konfirmandforberedelse" Kbh.1943² p.166.

For mange kom dette som en enorm befrielse for nagende tvivl.¹

JESUS-GERNINGEN FØRER TIL UNDERORDNING AF FORELDRES TRO

"Troede mine forældre, da de førte mig til dåben?" Heller ikke dette spørgsmål måtte spille den overordnede rolle. Dåben er ikke afhængig af andres tro for at være gyldig. I så fald ville dåben være en højst usikker sag. Det er stadig Jesus-gerningen, der tæller.²

Men det er naturligvis troende forældre, der bedst er i stand til at videregive det, der er blevet barnet til del i dåben. Denne iagttagelse skal ikke bringe tvivl til den, der ser på sin egen mulighed for at være en kristen. Men tvivl skal der sås over for en magisk dåbsforståelse, en forståelse, der lå Beck fjernt. Han mente, at mange forældre helt sikkert bar en del af skylden for, at dåben ingen betydning fik for mange.³

JESUS-GERNINGEN FØRER TIL UNDERORDNING AF EGEN TRO

Det klassiske spørgsmål til barnedåben trængte sig netop på på dette tidspunkt: "Et barn kan da ikke tro". Det var et nærgående spørgsmål for mange af vækkelsens tilhængere. De var vokset op i et pietistisk miljø og vidste derfor, at den personlige tro var det, der talte. Men da de var spæde, havde de ikke denne tro, det var helt sikkert. Var barnedåben så ugyldig? Baptisterne sagde, at barnedåben havde både skriften og livet imod sig.⁴ Havde de ikke ret? Man så frafaldet tydeligt rundt omkring: Mennesker beviste det i deres livsførelse. De beviste ihvertfald, at for dem selv havde dåben ingen betydning eller virkning.⁵ I sådanne tilfælde måtte baptisterne vel have ret, når de hævdede, at omdøb var nødvendig. Disse mennesker havde jo ødelagt deres dåb. Men også mennesker, der var vokset op uden krise i deres kristenliv, kom i tvivl. Var de rigtig omvendt? De havde ikke følt Guds lov slå dem i ansigtet, set hans vrede over det liv, de førte, for så at møde hans nåde i hele den herlighed, der blev talt om rundt omkring. Det var nok barnedåbens skyld. Gud ville ikke antage dem. Og man mærkede magtesløsheden i sit liv. Det blev aldrig til noget særligt med det gode, man ville udrette. For de omdøbte syntes det at være anderledes; dér fik dåben konsekvenser.

Hertil svarede Beck med det samme argument som før. Det er jo Jesus-gerningen, der er sket i dåben. Altså afhænger den ikke af egne egenskaber eller god vilje og fortjenester, men kun af hans nåde. Desuden, hvis man kræver bevidst personlig tro af den spæde, er det en misforståelse. Thi, når dåben er en ny fødsel, må ordets indhold ikke forbigås så groft, at man kræver tro. Det ville være det samme som at finde det rimeligt, at

1. Lindhart p.72

2. "Min konfirmandforb." p.166-67.

3. "Fra Livets Kilde" p.291

4. Neiiendam p.55

5. Lindhart p.64

et barns fødsel skal udsættes, til det selv bevidst ønsker fødslen.¹

Også Johannesdåben blev bragt på bane som argument for voksendåb. Beck afviste også det. Han mente, argumentet afslører uvidenhed om de bibelske sandheder. Vi skal ikke døbes, som Jesus blev det. Det var det stik modsatte, der skete med ham, da han blev døbt. Jesus blev døbt af en synder til at blive som én af os. Men vi døbes af Jesus for at blive som ham.²

JESUS-GERNINGEN UNDERSTREGER DET GERNINGSFRIE EVANGELIUM

Både når spørgsmålet drejede sig om dåben, men lige så ofte uden anden grund, end at det optog ham, kom Beck ind på barnedåben i sine taler og skrifter. Ofte fremhævede han, hvorfor han mente, at barnedåben er nødvendig. Når et barn hverken kan gøre fra eller til ved dåbshandlingen, overlades ansvaret til Gud alene. Al menneskelig indsats og fortjeneste er umuliggjort. Det der ellers karakteriserer mennesket: modstanden mod evangeliet, findes ikke hos spædbørnene. Det er et stort fortrin, som kun de har.³ Børnenes fortrin ligger dog ikke i, at de er syndfrie. Også de er syndere og kommer ikke ind i Guds rige uden, at de er døbt.⁴

Beck løsrev ikke troen fra dåben. Blot er troen ikke nogen menneskelig præstation. Den er Helligåndens gave til den døbte. Ingen kan tro uden ved Helligånden, men det er enhver døbts eje at kunne udvikle sig som kristen. Som vi siden skal se, er troen ikke en intellektuel, afgrænset størrelse hos Beck. Den lokkes frem helt fra barnsben og udfolder sig helt i den personlige tro. Men hvilken karakter troen end har, så er den stadig Helligåndens gave. Den voksne, afklarede tro kan betragtes som en gerning, men i salighedsøjemed er den ikke bedre end den nydøbtes.⁵

I dåbens pakkefest findes endnu en gave: Kraft til helliggørelse. Helliggørelsen bliver ikke en åndelig kraftpræstation. Dåben er en ny fødsel, hvor nye egenskaber erhverves. Dette sker lige så naturligt, som at barnet får sine evner uden selv at have gjort det mindste dertil. Barnedåben udelukker enhver tanke om selv at kunne gøre noget til sin frelse.⁶

For mennesket gælder det om, at modtage det, der er givet det i dåben. Tager man imod, da er man også af nåde et Guds barn.⁷ "JESUS GIVER OG DU TAGER - DET ER KRISTENDOMMEN"⁸

1. "Min konfirmandforb.", p.171. 2. "Fra Livets Kilde" p.283 og "Min Konfirmandforb.", p.165. 3. "Fra Livets Kilde", p.284. 4. "Min konfirmandforb.", p.170. 5. Måske ville det her være på sin plads at bemærke sig lignende tanker hos Martensen, som Beck satte højt. Uden at trække noget fra Grundtvig's geni er det værd at bemærke, at det ikke kun er ham, der taler om dåb. Snarere gælder det vel her som andre steder, at tankerne "lå i luften". H.Martensen: "Den Christelige Daab betragtet med hensyn på det baptistiske Spørgsmål" Kbh.1843 p.58 - ligeledes hans dogmatik Kbh.1904, §253. 6. L.Blauenfeldt: "Under V.Beck's talerstol", Kbh.1918, p.88-89. 7. "Fra Livets Kilde", p.269, V.Beck: "Nyt og Gammelt", Kbh.1913, p.330 og J.Ø.Jørgensen: "Indre Mission og Dåben", Frca.1976, p.53. 8. "Fra Livets Kilde" p.289.

SYNDSFORLADELSEN BLIVER SAMTIDIG OG TILDELT PERSONLIGT

Ved at sætte genfødselstidspunktet til dåbshandlingen får Beck nu-tidiggjort en handling, der nok er historisk, men som følge af det store årsspand alligevel kan skjule sig i en mytologisk tåge. Kristi son-offer får ofte et skær af uvedkommenhed for den nulevende. Hvad hjælper det, at man slår fast, at Kristi sonoffer, døden på Golgata, var en ab-solutionshandling fra Gud over for hele verden til alle tider, når det-te altomfattende bliver så astronomisk, at den enkelte ikke kan finde sig selv deri? Beck sagde istedet, at dåben er Guds absolutionshand-ling for det enkelte menneske for hele dets fremtid.¹ Psykologisk set vokser mennesket fra at være et lille nummer blandt myriader af nule-vende, døde og kommende mennesker til at være i personlig forbindelse med den levende Gud og kaldes ved navn af ham. "Frygt ikke, jeg har gen-løst dig, jeg kaldte dig ved navn, du er min."²

I dåben bliver Jesu stedfortrædende gerning, der står i fare for at blive upersonlig i ordene "for verden", gjort til personlig tiltale. I biblen står der ikke, at netop den enkeltes synder er forladt, men i då-ben ved man det. Beck's prædikener har præge af den personlige tiltale-form. Nogle har ment, at det var en arv fra Kierkegaard og hans "Øje-blikke" eller fra Martensen,³ men den egentlige årsag ligger vel i selve budskabet. Fremstillingen ville halte, hvis Beck forsøgte at fremstille det vedrørende og personlige i vage, almene vendinger.

FRONTER

Beck's forkyndelse var godt nok med til at give IM en midlende rolle, men den betød også, at der samtidig skabtes fronter.

I vore dage har ordet "front", ihvertfald inden for kristne sammenhænge, fået en negativ betydning. Forklaringen herpå ligger dels i en mere øku-menisk holdning, der gennemstrømmer kirken, dels i frygten for at komme til at stå "udenfor". Ikke desto mindre er det nødvendigt med en vis frontdannelse også indenfor kirkelige sammenhænge. Det ses navnlig, hvor visse bevægelser af frygt for at skille sig ud, altså danne fronter, er blevet fuldkommen konturløse og dermed betydningsløse. Positivt kan front-dannelsen ses som en bevægelses konturer og dens identitet.

Beck's dåbssyn satte skel mennesker imellem og dannede teologiske fronter. Disse opstod dels, fordi Beck svarede på indlæg i tidens dåbsdebat - så-dan som spørgsmål og svar nu engang former hinanden - dels var de nyska-

1."Min Konfirmandforb.", p.168-69, V.Beck:"På Livets Vej" p.222-23 og "Indre Mission og Dåben" p.34. 2."Under V.Beck's talerstol" p.112.
3.Hal Koch:"Danmarks Kirke gennem Tiderne", Kbh.1970 p.180, Lindhart p.81 og "Indre Mission og Dåben" p.18-19.

belser forårsaget af Beck's konsekvente dåbsforståelse. Beck's dåbssyn er naturligvis præget og formet af tiden. Men det er ikke sådan, at det, der dengang skete, kun har interesse for den tids historie. Nybrydninger fik deres faste form, og med Beck konsolideredes også IM's syn. (Jf. J.Ø. Jørgensen's bog "Indre Mission og Dåben". Ligeledes barer O. Påske's bog om dåben præg af det, der dengang opstod). Af denne grund vil det også i det følgende være meningsfyldt at beskæftige sig lidt med fronterne Beck skabte.

HELLIGGØRELSEN - ET JA OG ET NEJ

Kaldet til at skille sig ud fra verden dannede den tydeligste og mest beskrevne front. Beck videregav - i dyb sammenhæng med sin dåbsforståelse - den pietistiske forkyndelse, at dåben er en fødsel til et nyt liv. Om dette liv handler Beck's prædikener. Al hans tale er et kald til og en vejledning i dette liv.

Nu kunne man af Beck's lære om syndernes forladelse for hele livet tro, at det egentlig var ligegyldigt, hvordan de døbte teede sig. Men det gælder ikke. For Beck førte dåben hverken til ligegyldighed overfor synden eller til et krav om syndfrihed. Dåben er en ny fødsel. Men den udsletter blot ikke den gamle. Det skal ikke føre til en resignerende holdning. Kristenlivet er en kamp mod den gamle natur. Og det er i hverdagen det kommer til en prøve, om ens kristendom holder. For at denne prøve ikke skulle falde negativt ud, gav Beck en række "gode råd" til dobbeltlivets afskaffelse. De spænder lige fra vejledning i bønslivet til hvorledes man i stedet for fødselsdagens halløj kan fejre dåbsdag.¹

Dobbeltlivets afskaffelse var for Beck ikke blot en ydre "pyntesag". Ligesom avner og kerner er blandede før "kastningen", er det naturligt at have dette dobbeltliv i sig. Men ligeså lidt som man bryder sig om at komme til købmanden med denne blanding, skal det være ligegyldigt, hvorledes man kommer til Gud. I ethvert kristenliv må der komme en "afgørelsens tid", hvor "Herren tager kasteskovlen i sin hånd". Kasteskovlen er Guds ord. Men det er ikke hvilket som helst gudsord. Beck nævner som ét af de særlig brugbare Jesus-ordet om at fornægte sig selv og tage sit kors op og følge Jesus.²

Uden at komme nærmere ind derpå kan det lige nævnes, at kaldet til at skille sig ud betød en front mod en anden bevægelse, grundtvigianerne. Tiden var fuld af spørgsmål om, hvordan man kom tilbage til den rette nytestamentlige menighed. For Beck var den ikke en usynlig menighed af døbte, men en højst synlig. Kirken består af dem, der skiller sig ud.

1. "Fra Livets Kilde", p. 293-99. 2. V. Beck: "En lille Skatkiste", Kbh. 1897, til 3. dec. o. se note 1 p. 20

Han udtrykker det selv således, at den, der tværer forskellen mellem kirke og "verden" ud, så man er sikker på at gå forkert, hvis man søger kirken, er satan. Som en anden gadedreng løber han rundt og driver spas med folk ved at bytte om på gadeskiltene eller lave dobbeltskilte jo mere misvisende des bedre.¹

DEN LUTHERSKE DÅB

Selv om Beck i visse tilfælde så sig nødsaget til at tolke Luther, så han blev i overensstemmelse med Beck's eget syn på dåben,² forstod Beck sig som arvtager af den rette lutherdom. Han ville selv stå i kampen for at bevare denne overfor den "reformerte" holdning på den ene side og den "katolske" på den anden side. I disse to holdninger mente Beck at kunne indregne tidens teologiske fænomener. De "katolske" var dem, der sad inde med en magisk dåbsforståelse. Og magi var der tale om, både når dåben virkede frelse, hvis den var ret udført, - en anklage Beck rettede mod de grundtvigske og rationalistiske præster - og når folkelig overtro helt tilsidesatte de kristne grundtanker i sakramenterne. En tro på, at dåben kunne hjælpe på et barn, der var slemt til at skride, eller at nadveren kunne kunne maveonder, er eksempler på dette.³ De "reformerte" var de frikirke og sekts prægede, der ikke kunne finde sig tilrette med andre omvendelsesformer end den verbale. Kort sagt er Beck's dåbssyn et forsøg på at gå på vejen mellem disse to "grøfter" - mellem en tro på dåbens magiske virkning og ingen tro på dåbens virkning.

Vejen mellem de to afveje forsøger han at belyse således. Der er flere nådemidler - måske fire ialt: Ordet, bønne, dåben og nadveren.⁴ To af disse er tillige sakramenter, det vil sige hellige handlinger indstiftet af Jesus, hvorved den usynlige nåde formidles ved et synligt tegn.⁵ Den usynlige nåde i sakramenterne er en overgivelse af frelserens egen natur til mennesket. Dette giver livet. Der er stor forskel på det, der meddeles mennesket gennem sakramenterne og det, de øvrige nådemidler meddeler. Ordet er mediet for de to sakramenters virken. Ordet virker tro og Kristus kommer ved troen. Hvor tro ikke er tilstede er sakramenterne stadig sakramenter i form af deres "Jesus-gerning". Men velsignelsen bliver til forbandelse, idet det eneste, der nu kan bringe fordømmelse, er at skubbe Jesus til side. I ordets og bønnens nådemidler taler Jesus til mennesket og det svarer i tillid til hans forjættelser. Men ligesom i hvilken

1. "En lille Skatkiste", 7. dec.

2. Blauenfeldt, p.

3. Denne til-

lid til nadverens virkeområde kan ikke have været almuens alene. Ihvertfald mente Beck's nabopræst ikke, at han kunne afvise en forretelse på dette grundlag. V. Beck: "Erindringer fra mit liv", Kbh. 1900 p. 42-43.

4. "Min konfirmandforb." se indholdsfortegnelsen. Måske skal "ordet" deles op i lov og evangelium. p. 127.

5. "Min konfirmandforb.", p. 164.

som helst anden samtale vil Jesus stå overfor den enkelte. Hvor berigende det end kan være, mangler der dog det, der er meget mere; nemlig livsforbindelsen. Denne gives i dåb og nadver.¹

Hvad Beck glædede sig over i den lutherske lære, var, at den Gud-menneskelige side i sakramenterne bliver fastholdt.² Sagt med andre ord mente han, at de "reformerte" og de "katolske" tilsidesatte dette. Dåben har en guddommelig og en menneskelig side. Gud gør noget, men mennesket kan afværge Guds indgrebs virkning. At dåben har en guddommelig side eller er en Jesus-gerning, er allerede beskrevet. Fordi dåben har en menneskelig side, kan man ikke tvangsdøbe. Tvangsdåbstanken er tanken om magi. Det menneskelige gensvar mangler. En anden og mere lusket form for tvangsdåb, finder Beck, er tilstede, når alle skal døbes uden vilkår. Hvor stor en rolle den menneskelige side spillede hos Beck kan ses af følgende eksempler. En strid indenfor Det danske Missionsselskab (DMS) i 1898 drejede sig om forholdet mellem dåb og oplæring før dåb. Bestyrelsen³, som Beck kort tid før var trådt ud af, og med den en del erfarne missionærer holdt sig til den praksis, før dåben at give en grundig dåbsoplæring. Beck sagde fra overfor en sådan praksis. Ved voksendåb skal den voksne naturligvis ville døbes, mente Beck. Der må jo ikke tvangsdøbes. Derfor følger det af sig selv, at der blandt hedninger (ikke-kristne) må gå undervisning forud for dåb. Men denne undervisning skal virke vækkelse og ikke være en egentlig dåbsoplæring. Det vil være nyttesløst at give undervisning i troen. For det er kun den, der er døbt, der har Helligånden, og uden Helligånden kan man ikke tro.⁴ Dette gælder i lige så høj grad som: "Et barn kan ikke leve, før det er født."⁵ Selv om Beck lægger så stærk vægt på "Jesus-gerningen", kan han dog selv fraråde barnedåb med forældreindstillingen som argument. Det er jo i første række forældrene, der skal lære barnet at tro.⁶

Beck's lære om dåben medfører ikke en syndfrihedslære. Som anført renser dåben samvittigheden, men den renser ikke kødet. Skylden er forladt, men tilbøjeligheden til at synde er der endnu.

Altså er dåben en Gudsgerning, der medfører fødsel til et nyt liv under syndernes forladelse. Men denne nåde må tages op i en "LEVENDE MENNESKELIG TRO", hvis den skal gavne.⁷ Man kan altså døbes forgæves

1. Blauenfeldt p.115 og "Min konfirmandforb." p.164. 2. Blauenfeldt p.131. 3. Bestyrelsen var så godt som opløst, men fungerede som et forretningsudvalg. Den nye bestyrelse (med Busch) var endnu ikke konstitueret. 4. Blauenfeldt, p.115. 5. Anexet til Indre Missions Tidende 1898, juni. 6. Blauenfeldt, p.130. 7. Blauenfeldt, p.130.

og det selv om det er en Gudsgerning, der er sket med én i dåben. Som menneskelivet skal plejes, således skal også det nye kristenlivs evner plejes, hvis de skal udvikle sig. Evnen til at tro nytter intet, hvis den ikke bliver plejet. Forplejningen er Guds ord.¹

Selv om Beck er blevet betegnet (også i denne opgave) som bolværket mod sektstrømmen i Danmark, finder man ved gennemlæsning af hans forfatterskab, at disse bevægelser kun overfladisk nævnes. Af og til bliver de taget frem som en lille anekdote for at krydre talen. At Beck ikke i dem har set den store fare, fremgår også af hans bemærkning om mormonerne som gedder i ørreddammen. Mormonerne gik mod deres vilje Beck's erinde, idet de hjalp ham med at ruske op i menighedens dødvan-
de.² Det, Beck frygtede, var det "katolske" men endnu mere det "reformer-
te" drag i tiden. Det rakte hans dåbssyns centrum. Den "reformerte" be-
tragtelse af ordet som det eneste nådemiddel underkendte ganske den gud-
dommelige side ved sakramenterne. Disse blev blot tegn. Den menneske-
lige side ved sakramenterne var tilstede, men det, der for Beck var så
væsentligt - Jesus-gerningen, - manglede.³

DÅBEN I LIVET - BØRNEOPLÆRING

Skal barnedåben altså have nogen mening, må der finde en oplæring sted. Noget andet ville være at dyrke ren magi. Derfor er der heller ikke noget overraskende i at se, at der både i Beck's postiller og andagtsbøger al-
tid er et stort stykke helliget de troendes opdragelse.

Som dåbsgave får vi Helligånden, sagde Beck. Det vil altså sige, at det ikke kun er voksne, rationelt tænkende mennesker, der er i stand til at få Helligånden og dermed komme til at tro. Allerede fra den spæde alder er muligheden tilstede. At Beck ikke brugte dette som en frase, viser hans interesse for børnearbejdet. Oplæring skal ikke først begynde ved skelsår og alder. Allerede overfor de små børn har forældrene den opgave at "lokke troen frem" i børnene.⁴ I sine erindringer henviser Beck til sin egen barndom, hvor der aldrig var bøn, lovsang eller tale om Guds Rige. Dette er den eneste bebrejdelse, han havde overfor sine forældre. Dette var en mangelfuld opdragelse netop på et punkt, der betød uendeligt meget for Beck. "Bøn, sang og fortællinger om Gudsrigets hemmeligheder, - det er et rigtigt hjemm rigtige opdragelse. Det er at lokke troen frem."⁵

DÅBEN I LIVET - KONFIRMANDFORBEREDELSEN

Konfirmationsforberedelsen betød for Beck muligheden for at sætte kro-

1."Min konfirmandforb.", p.127. 2."Erindringer fra mit liv". p.29.
3.Blaufenfeldt, p.89. 4."Min konfirmandforb." p.13. 5."Erindringer
fra mit liv", p.3 og "Fra Livets Kilde", p.292.

nen på det værk, forældrene allerede skulle have øvet. Tankerne om at lokke troen frem folder sig her ud i sit fulde flor. Gennem konfirmationsundervisningen skulle den tro, der indtil da var bygget på forældrenes tro, udvikle sig til den personlige tro. Den skulle blive til et personligt forhold til kristendommen.¹ Konfirmandforberedelsen så Beck som den naturlige fortsættelse af forældrenes oplæring i den kristne tro - i teorien. Tiderne har ikke forandret sig mere end, at der dengang som nu kom en stor procentdel konfirmandaspiranter, der ikke anede, hvad de kom der for. Det forbigik heller ikke Beck's opmærksomhed. Men at de fleste slet ikke havde den åndelige modenhed - skønt alderen - til at konfirmeres, gav ikke anledning til resignation. Da var det mere end nogensinde præstens store udfordring at lokke den tro frem, der var blevet forsømt.² Til dette formål skrev Beck en konfirmandbog: "Min konfirmandforberedelse". Denne bog er en vigtig kilde både til hans måde at undervise, d.v.s. lokke troen frem, på og den betydning han tillagde konfirmandundervisningen.

Bogen bærer præg af en "nutidig pædagogik", der gør, at den stadigvæk er letlæst og interessant. Den mundtlige fortælling spiller den store rolle i undervisningen. Alt det, der har smag af skole, skal fjernes fra konfirmationsforberedelsen. Det trælsomme indlæringsarbejde bør henlægges til skolegangen. Undervisningstimerne forløber omtrentlig således: Præsten begynder med at fortælle. Men som man vil se ved læsning af bogen, er det ikke alene den nøgne bibelhistorie, der fortælles. Fortællingen er spækket med anekdoter og personlige erfaringer, der gør den værd at lytte til. Næste gang kan præsten tage stoffet frem igen, men da er det til klassesamtale. Hele tiden holdes det store mål klart: Konfirmandens møde med sin frelser. Det er noget, der ikke kan læres "fra bogen", men kræver indlæring på en måde, der er væsensforskellig fra skoleundervisningen. Remseri og terperi er åndsødelæggende. Udenadslæren kan kun bruges, hvis der viser sig mangler i konfirmandens forståelse af de aller vigtigste ting. Ellers er det klassesamtalen sammen med fortælling og salmesang, der er midlet til at "føre ind i troen på sin egen frelser".³

Konfirmationens forse ligger altså i, at netop i disse år går den unge over fra barnetro til personlig tro. Men denne overgang behøver ikke at betyde noget afbrud i den kristne tro. Det mest naturlige for enhver døbt er et uafbrudt forhold til kristendommen. Et forhold der er kende-

1. "Min Konfirmandforb." p.12.

2. "Min Konfirmandforb." p.11-12.

3. "Min Konfirmandforb." kap.1.

tegnet ved en stadig vækst. Og - sikkert i kontrovers glæde over at sige det modsatte af det, der forventes - slår Beck fast, at en omvendelse efter dåben er en abnormitet.¹ Blomsten af den naturlige vækst i kristentroen er mødet med Jesus. Dette møde sker i nadverens fællesskab. Nadveren bliver og vil være en bekræftigelse fra Guds side på, at han har sat det syndige menneske ind i nådestanden.² Ved nadveren møder konfirmanden Jesus og bliver konfirmeret i sin tro på dåben.

Men for nogle skete der et brud. Selv om de både var døbt og konfirmerede, nåede de aldrig til dette møde. For disse kom Beck's prædiken som en overraskelse. Forstod de ikke ret meget af pietismen, så vidste enhver dog, at det drejede sig om at blive omvendt. Men Beck sagde, at netop de havde allerede omvendt sig. Ganske vist var det en unaturlig omvendelse bort fra tro til vantro. De havde vendt sig bort fra det, der er naturligt for en døbt. Nu forholder det sig således, sagde Beck, at et barn ikke kan være vantro. Lyder det som om, det er fjendtlighedsindret overfor Jesus, er det kun et ekko af, hvad det hører hjemme og eventuelt noget barnebagnsnak. Men fjendsk af sind kan det ikke være. Det kan barnet først, når det er blevet myndigt. Nogle bliver bevidst fjendtlighedsindede, mens andre blot glider med strømmen. Men om begge grupper gælder det, at der er reson i at tale om, at de har omvendt sig. De skal vende tilbage til det, de forlod.³

Den, der på trods af dåben lever sit liv uden at lade dåben få betydning i livet, sammenlignede Beck med en adelsmand, der nok er født adelig, men lever som en "sjover". Denne sammenlignedes også med et dødfødt barn eller en pødegren, der ikke er blevet plejet.⁴ Det dystre billede af en dødfødt viser den alvor, der ligger i at nægte at tage imod dåbens nåde - syndernes forladelse. Dette er det eneste, der kan bringe fordømmelse over en døbt. De to andre eksempler viser det mislykkede, fejlslåede liv, der ikke er i overensstemmelse med hensigten.

DÅBEN I LIVET - TILLID TIL MENNESKET

Det, der gav Beck's tale sin slagkraft, var tillid. Vækkelsestale er ikke blot at tale, så vandet driver tilhørerne ud af øjnene. Det havde Beck ikke meget tilovers for.⁵ Men tillid til mennesker er netop det varme ord, der formår at tæ et frossent hjerte op. Beck havde en tillid, der gjaldt alle fra barnsben til de grå hår. Den gav sig udtryk i de meget betegnende ord: at lokke troen frem. I hans prædikener og taler fik

denne tillid mund og bane og var en af hovedsagerne til hans "Bibelen".

1. Blauenfeldt, p. 90. 2. "Min Konfirmandforb.", p. 10. 3. Blauenfeldt, p. 92f. 4. "Fra Livets Kilde", p. 290. 5. Blauenfeldt, p. 74. 6. "Min Konfirmandforb.", p. 74.

denne tillid mund og mæle og var en af hovedårsagerne til hans "succes".

Tilliden udspringer af dåben. Alle var jo døbt og havde dermed Helligånden. Alle kunne tro. Muligheden lå latent tilstede hos enhver.¹ Og med billeder, der passer til talen, illustrerede Beck dette forhold. Der er jo mange, der ikke synes at have fået nogen gavn af den dåb, de fik. Hvad er der sket? Virkede dåben ikke? For dem er det, som når tunge, sorte skyer skjuler den himmel med sol og varme, der er den døbtes virkelighed. Denne vinter er ikke glædelig. Den er farlig. Thi hvis det ikke bliver sommer igen, så vil livet uddø. De sover på randen af Helvedet. Men i stedet for at fortvivle over denne balancekunst, skal man huske på, at også disse er døbte. I dåben kom Helligånden som en fugl fra Paradis for at bo i de døbtes hjerter. Men hvis vinter og sorte skyer lukker for varme og sol, lukkes der også for fuglens næb. Fugle synger jo ikke om vinteren. Ind i et sådant hjerte kan vi med vore ord igen bringe varme. Så vågner livet og fuglesangen kan lyde påny.² Hermed blev dåbens virkelighed aktualiseret .

DE DØBTE ER DE KÆMPENDE

For Beck var og blev hovedfronten i hans arbejde kampen mod ligegyldighed, passivitet og uvidenhed om de kristne grundsandheder. Skulle præsten kæmpe denne kamp alene, blev den højst ulige. Selv om flere præster sluttede sig sammen, ville det at vække folk af ligegyldigheden være en uoverkommelig opgave.

Derfor har mange set betydningen af et aktivt lægfolk, der sammen med præsten kan oplyse og sprede budskabet. At de døbte, for hvem dåben betød noget, alligevel ofte har været passive i kampen, skyldes først og fremmest "en vanskelig teologi". Præsten tør ikke videregive sin bemyndigelse til at forkynde. Det kræver en stor uddannelse at prædike ret og lægfolket kan ikke gabe over så stor en mundfuld. Beck's dåbssyn blev IM's våben til at få en håndterlig forkyndelse, der kunne benyttes af enhver. Lige som Grundtvig's tale om trosbekendelsen blev det for grundtvigianerne. På grund af dens enkelthed og dog så præcise svar på folks

1. Bemærk en lignende tankegang hos Martensen i "Den Christelige Dogmatik", Kbh. 1904⁵ ved A.Th.Jørgensen: "...som i spirende Fylde indeslutter, hvad under den timelige Udvikling fremtræder i Sondring ..." p.416 og i "Den Christelige Dåb betragtet ..." pp.58-61 " ..men hos Enhver, som er døbt, kan Kirken gjøre Regning paa en anden og grundigere Receptivitet....", se iøvrigt p. i denne opgave. 2. V.Beck: "Nyt og Gammelt" pp.158-60. Dette billede er delvis blevet misforstået af en leder for en anden pietistisk bevægelse, "Bornholmerne". Han kunne ikke lide talen om, at alle døbte havde Helligånden - isåfald måtte alle døbte vel være fælste?? - en begrænset apokatastasis-lære? Chr.Møller: "Den kristne Dåb" nyudgivet 1974 p.39 (henvisningen til Beck er her forkert angivet.)

spørgsmål kunne den både forstås og gives videre endog helt op til i-dag.¹

Beck's dåbssyn giver enhed over forkyndelsen og i menneskesynet. Det enkelt formulerede helhedssyn, mener jeg, bærer en væsentlig del af årsagen til vækkelsens styrke og slagkraft. Det var det, der havde manglet i den pietistiske forkyndelse. Det var for vanskeligt med pietismens mange "Nådevirkninger". Men enkelthed og helhed gør det ikke alene. Til-lid er lige så vigtigt. Et enkelt citat af Beck skal til slut illustrere dette: "Præk Modet og Kærligheden og det dyrekøbte Menneskes Værdi ind i hjerterne. Saa kommer Helliggørelsesprædikenen ganske af sig selv, men ikke som noget for sig selv, men som EET MED DEN HELE KRISTENDOM." ²

1. Jvf. J.Ø.Jørgensen: "Indre Mission og Dåben", Frca.1976 og O.Paaske: "Dåben og Nadveren", Kirkens Nædemidler. Frca.1981.
2. Blauenfeldt p.166.

Litteratur:

PRIMÆRE KILDER:

L.Blauenfeldt: "Under V.Beck's talerstol", Kbh.1918 pp. 9-37+84-100+110-166	101
V.Beck: "Erindringer fra mit liv" , Kbh.1900 pp.V-X+1-12+28-63	52
V.Beck: "Fra Livets Kilde" Kbh.1881 pp.281-299	18
V.Beck: "Min Konfirmandforberedelse" Kbh.1943 ² pp. 9-18+50-178	137
V.Beck: "Nyt og Gammelt" Kbh. 1913 ⁵ pp.154-162	8
Axel Beck: "Venskab og Samvirke", Kbh.1936 pp.24-72	48

SEKUNDÆR LITTERATUR:

Knud O.Banning: "Degnekristne", Kbh.1958 pp.	
V.Christensen: "Vilhelm Beck", Kbh.1942 pp.5-164	159
N.F.S.Grundtvig: "Den Christelige Børnelærdom", Kbh.1941 ⁴ pp. 11-50	39
H.Ivarsson: "Predikans Uppgift", Lund 1973 pp.85-133	48
J.Ø.Jørgensen: "Indre Mission og Dåben", Frca.1976 pp. 7-56	49
P.G.Lindhart: "Vækkelser og Kirkelige Retninger i Danmark" Kbh.1951, pp.9-140	131
Molland/Lindhart: "Kvistne Kirker og Trossamfund", Kbh.1976 pp. 9-16+303-311+381-394	28
M.Neiendam: "Frikirker og Sekter", Kbh.1927 pp.5-60	55
E.Pontoppidan: "Forklaring over Doktor M.Luthers lille Kate- kismus", Vejle 1953, pp.187-204	17
"Vækkelsernes Frembrud i første Halvdel af det 19. Århundrede" II bind "De sjællandske Vækkelser" af Knud Banning, Kbh,1961 pp.153-156	4
VI bind "Den baptistiske Vækkelser i Nordjylland" af Henry Petersen, Kbh. 1962, pp.167-177	10

725
18
763